

**Закінян Р.А.,**  
**студент 4 курсу економічного факультету**  
**Герасимова О.Л.,**  
**кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва**  
**Зозуля Н.В.,**  
**асистент кафедри економіки та підприємництва**  
*Придніпровська Державна Академія Будівництва та Архітектури*

## **РОЗУМІННЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Намагаючись досягти фінансової та конкурентної стабільності в бізнесі, керівництво компанії може використовувати різноманітні стратегії. Організація системи внутрішнього контролю (далі – СВК) була визнана найбільш ефективною.

Вихідним моментом для оцінки функціонування СВК є визначення ефективності даного проекту, що включає перевірку опису проекту та підтвердження його застосування на практиці. У цьому випадку під проектуванням СВК розуміють його архітектурну структуру, саме сутність процедур управління та місце, яке вони займають в структурі бізнес-процесу. Перевірка опису побудови внутрішнього контролю починається з детального вивчення схеми реалізації бізнес-процесу та визначення його особливостей. На основі отриманої інформації аудитор визначає основні ризики, притаманні цьому бізнес-процесу, а також оцінює ймовірність їх виникнення та рівень пов'язаних з цим пошкоджень. Необхідно опанувати стандарти внутрішнього контролю, які застосовує компанія, адже їх відсутність призводить до повної неефективності роботи СВК.

Основною метою внутрішніх стандартів є забезпечення високої якості внутрішнього контролю. Це здійснюється шляхом встановлення єдиних вимог до положень процедур контролю, системи документації та етичних стандартів, яких необхідно дотримуватись при здійсненні внутрішнього контролю. Крім того, стандарти мають передбачати ієрархію органів внутрішнього контролю, описуючи межі їх компетенції та розподіл обов'язків [1]. На цьому етапі оцінки СВК важливо визначити, чи відповідають внутрішні стандарти принципам своєчасності, послідовності, чіткості викладу, вичерпності та послідовності бази термінології. Впровадження вищезазначених заходів дозволить сформулювати попередній висновок щодо статусу СВК та перейти до наступного етапу перевірки.

Наступним кроком оцінки стану СВК є посилення розвитку проекту внутрішнього контролю. Воно починається з практичної перевірки внутрішнього контролю компанії та оцінки повноти відповідно точності опису розробленої моделі. Аудитор знайомий з фактичною організацією роботи СВК і продовжує безпосередньо аналізувати ефективність її функціонування.

Ефективність СВК безпосередньо залежить від ефективності застосованих процедур контролю що мінімізують або усувають ризики бізнес-процесу та характеризується впливом реалізації управлінських рішень за результатами ревізій. У зв'язку з цим на даному етапі, під час аудиту особливу увагу слід приділяти підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, у використовуваних аудиторських процедурах. Однак важливо визначити, чи існують ризики, властиві кожному типу бізнес-процесу, та чи існує ряд контрольних процедур, які захищають компанію від таких видів ризиків. Також видається доцільним оцінити, наскільки процедури контролю відповідають ризикам компанії, вплив яких слід зменшити або усунути його шляхом. Цей аналіз може виявити неефективні, відсутні або повторювані процедури. Це вимагає від аудитора надання рекомендацій щодо коригування системи контролю підвищує ефективність СВК [2].

Після розгляду ключових факторів, що визначають ефективність СВК, аудитор переходить до наступного етапу аудиту.

Останнім кроком в оцінці ефективності СВК є аналіз її операційної ефективності, яка сильно залежить від стану середовища контролю компанії. Оцінка операційної діяльності проводиться за допомогою тестування СВК. Операційний шаблон, необхідний для тестування, формується шляхом випадкового відбору. На розмір вибірки впливають такі фактори, як частота, важливість, рівень автоматизації та властиві ризики ручного внутрішнього контролю цього бізнес-процесу.

Ефективність роботи СВК насамперед визначається якістю її інформаційного забезпечення. На цьому етапі перевірки повинні оцінити наступне:

1) Чи отримують співробітники СВК повну, об'єктивну, достовірну та своєчасну інформацію про хід бізнес-процесу;

2) зовнішні та внутрішні фактори впливу на систему контролю.

За відсутності єдиної системи ІТ-підтримки інформація збирається в різних базах даних, у різних підрозділах з урахуванням різних вимог. Все це значно ускладнює швидке отримання та використання інформації для відстеження та відповідно для прийняття управлінських рішень[3]. Крім того, наявність розрізної інформаційної системи підвищує ризик шахрайської поведінки співробітників підприємства, що негативно впливає на рівень довіри представників СВК, як внутрішніх, так і зовнішніх аудиторів до вихідної інформації, отриманої для проведення контролю.

Ефективність СВК також можна оцінити з точки зору стилю керівництва та його ставлення керівництва до внутрішнього контролю. Таким чином, особливістю добре організованої СВК є обов'язковий перегляд

керівництвом звіту про внутрішній контроль та реалізація пропозицій щодо покращення реалізації бізнес-процесу.

Слід зазначити, що безпосередній вплив має ставлення апарату управління до внутрішнього контролю кваліфікація та мотивація працівників СВК та рівень усвідомлення своїх обов'язків та відповідальності. З іншого боку, це відображається на якості внутрішнього контролю, який він встановлює розкриття відповідності ефективного впровадження процедур контролю вимоги до проекту. Крім того, важливої на цьому етапі перевірки набуває аналіз таких характеристик, як безперервність і повнота внутрішнього контролю. На основі аналізу перерахованих вище факторів перевіряючий робить висновок про операційну ефективність СВК [4].

На кожному з розглянутих етапів оцінки ефективності СВК використовуються різні методи для отримання доказів аудиту. Сюди входять співбесіди з працівниками, спостереження за операціями та впровадженням внутрішнього контролю, перевірка доказів внутрішнього контролю та його результатів, повторне виконання процедури. внутрішній контроль та аналітичні процедури. Спільне використання цих методів сприяє загальній оцінці СВК і дає аудитору достатню впевненість у їх надійності та ефективності.

На підставі доказів аудитора, отриманих на момент оцінки робляться висновки про стан СВК у компанії. При виявленні недоліків у СВК спочатку необхідно виявити причини, а потім розробити план дій і рекомендації поліпшення. Після закінчення терміну усунення недоліків, виявлених у проекті, аудитори повторно оцінюють стан СВК.

Отже, в даний час добре організована СВК є ключем до фінансової стабільності та привабливості більших інвестицій для компанії. Постійно мінливі економічні умови не дозволяють сформувати ефективну працюючу СВК і більше не повертатися до процесу. Постійна оцінка стану СВК має велике практичне значення для появи нових ризиків, притаманних бізнес-процесам підприємств. Вона здійснюється за допомогою кількісних та якісних показників, які комплексно оцінюють та характеризують організацію внутрішнього контролю. Основною метою аналізу поточного стану СВК є пошук шляхів його оптимізації та посилення для більш ефективного впровадження бізнес-процесів з мінімальними ризиками.

#### **Список використаних джерел:**

1. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 17-18. С. 28–38. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.17-18.28.
2. Орлова О.Е. Внутренний контроль: организационный аспект. *Актуальные вопросы бухгалтерского учета и налогообложения*. 2012. № 21. С. 56-60.
3. Сакун А. Організаційні підходи щодо внутрішнього аудиту як виду незалежного контролю // *Interaction of society and science: prospects and problems. Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference*. London, England. 2021. Pp. 113-117.
4. Alina Zh. Sakun, Iryna V. Perevozova, Olha H. Kartashova, Oleksandr S. Prystemskyi, Andrii S. Mokhnenko. "Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship," *Universal Journal of Accounting and Finance*, Vol. 9, No. 4, pp. 548 - 564, 2021. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090403. [https://www.hrpub.org/journals/jour\\_archive.php?id=22&iid=1908](https://www.hrpub.org/journals/jour_archive.php?id=22&iid=1908).
5. Костіна О. М. Діагностика та управління бізнес-процесами у контексті антикризового управління підприємством / *Економічний науково-практичний журнал «Економіка і суспільство»*. - 2017. № 10 -С. 287-297.